

Piirteitä ratsuväen kehityksestä Suomessa

Ratsuväkeen suhtaudutaan nykyään usein hiukan romanttisesti. Ennen viime sotia syntyneillä suomalaisilla on vielä muistissaan vanha ratsuväen upseerien sotilasvirkapuku luurankotakkeineen, punaisine housuineen ja kannuksineen.

Ratsuväen eli kavallerian (ital. cavalleria) nimi juontuu hevosta tarkoittavasta sanasta (lat. caballus). Se on synnyttänyt sellaisen kulttuurisanan kuin kavaljeeri (ital. Cavaliere = ratsumies ja ritari), joka tarkoittaa herrasmiestä, naisen miesseuralaista mm. kutsuilla ja tansseissa sekä keikaria: onhan ratsumiehissä nähty keskiajalta asti, jolloin aatelismiehet itse toimivat ratsumiehinä, jotain ritarillista, romanttista, maskuliinista ja konstailevaa.

Ratsuväkeä arvostettiin enemmän kuin jalkaväkeä. Siksi ratsumiehiä oli helppo saada. Sen upseereiksi hakeutui aatelisia ja muita säätyläisperheiden vesoja. Kun ratsuväen sotilaallinen merkitys lähes päättyi 1900-luvun alussa, monet ratsuväen upseerit siirtyivät ilmavoimiin, kuten I maailmansodan kuuluisin taistelulentäjä Manfred von Richthofen (1892-1918). Suomen marsalkka, vapaaherra C.G.F. Mannerheim oli ratsuväen upseeri komentessaan Venäjän armeijassa I maailmansodan loppuvaiheessa v.1917 VI ratsuväkiarmeijakuntaa Karpaattien rintamalla. Myös legendaarinen jalkaväenkenraali (1980) Adolf Erik Ehrnrooth (*1905) on entinen ratsuväen upseeri.

Ratsuväen muisto elää Suomessa kauas hamaan tulevaisuuteen historian tutkimuksen lisäksi nimistössä ja ihmisten mielissä. Johan Ludvig Runebergin (1804-1877) Vänrikki Stoolin tarinoissa olevaa runoa "Kaksi rakuunaa" luetaan pitkälle vastakin ja ammennetaan samalla sankar' mieltä.

Ensinnä assyrialaisilla oli ratsuväkeä noin 3 000 vuotta sitten nykyaikaisessa mielessä käyttäen hevosta sotaratsuna eikä vain sotavaunujen vetäjänä. Näiden jälkeen lukuisilla kansoilla Euroopassa ja Aasiassa ratsuväellä oli vuosituhansien mittaan tärkeä merkitys valtakunnan laajentamisessa ja suurvallan luomisessa. Keihäin varustettu ratsuväki joutui väistymään keskiajan lopulla jalkaväen ja tykistön tieltä. Pistooli, jotka käytettiin näyttävästi ensi kerran v.1547 Mühlbergin taistelussa, tuli rat-

suväen aseeksi heittokeihään ja jousen sijaan. Armeijain miesmäärät kasvoivat huomattavasti 1600-luvulla. Ratsuväkirykmentit alkoivat olla avoimia kaikille, jotka pystyivät istumaan ratsun selässä ja käyttämään asetta. Vielä 1600-luku oli ratsuväen aikaa, mutta vuosisadan lopulla jalkaväen käyttöön ottama pistin teki ratsuväen keihäsmiehet tarpeettomiksi.

Napoleonin armeijassa ratsuväen tehtävänä oli 1800-luvun alussa tiedustelu, etenemisen varmistaminen, perääntymisen suojaaminen ja pienehköjen operaatioiden suorittaminen. Samalla lisättiin ratsu- ja jalkaväen yhteistoimintaa.

Ratsuväki oli 1. maailmansotaan (1914-1918) saakka jalkaväen ja tykistön ohella kolmas aselaji. Maailmansotien aikana sen sotilaallinen merkitys väheni, ja sen oli pakko ryhtyä taistelemaan jalan. Toinen maailmansota (1939-1945) oli taitekohta Suomen ratsuväelle: Hämeen ratsurykmentti jalkautettiin v.1944 ja Uudenmaan rakuunarykmentti v.1947.

ERILAISIA RATSUVÄKITYYPPEJÄ

Ratsuväki jaettiin aikojen saatossa raskaaseen ja kevyeen ratsuväkeen. Kyrassieerit (ransk. cuirassier) palvelivat raskaassa ratsuväessä. Aseistukseen kuuluivat keihäs ja sitten lyhyt ja kevyt kivääri eli karabiini (ital. carabina) sekä miekka. Suojavarustuksena oli kyrassi (ransk. cuirasse, lat. corium = nahka) eli haarniska, joka oli alkuaan tehty nahasta sekä myöhemmin raudasta tai teräksestä. Suojaus ulottui kiireestä kantapähän, kun taas tavallisilta ratsumiehiltä puuttuivat säärisuojukset. Muutenkin se oli näillä yksinkertaisempi ja puolta halvempi kuin kyrassieereilla.

Ruotsissa oli kyrassieereja 1500-luvulla ja vielä 1600-luvun alkupuoliskolla. Näitä värvättiin jonkin verran myös Suomesta. Varusteet maksoivat paljon, hevosenkin piti olla 140 cm korkea. Siksi vain aateliset ja värvätyt pystyivät palvelemaan kyrassieereinä. Kruunu luopui kyrassieerien käytöstä monesta syystä. Aateliset halusivat vain vähäisessä määrin suorittaa palvelusta raskasaseisina. Toisaalta värvätyjen palkkaaminen oli kallista.

Viimeistään 1300-luvulta lähtien kuninkaalla ja ylimyksillä oli Ruotsissa palveluksessaan ratsastavia ammattisotilaita eli ampujia (ruots. skytt tai skyttare). Aseena oli jalkajousi ja 1400-luvulla 1,2 m pitkä hakapysy sekä sen jälkeen arkebuusi ja noin v.1600 alkaen karabiini. Nimistä päätellen ampujat olivat aluksi usein saksalaisia, mutta vähitellen kotimaisten miesten määrä kasvoi. Keskiajalla ampujat rinnastettiin raskasaseisiin ratsumiehiin, mutta aikaa myöten näiden taso aleni. Niinpä v. 1489 näillä oli jo heikompi varustus kuin tavallisilla ratsumiehillä, joten he kuuluivat enää kevyeen ratsuväkeen. Vuosipalkka oli silloin enintään 16 mk. Ampujia eli arkebusieereja (ransk. arquebuse) palveli Ruotsin armeijassa vielä uuden ajan alkupuolella. Nämä olivat oikeastaan ratsain liikkuvia karabineereja (ital. carabinieri). Ampujat hävisivät 1600-luvun alkupuolella, koska suojavarusten puuttumisesta tai heikkoudesta saatiin Puolan sodassa onnettomia kokemuksia.

Uuden ajan alussa ratsumiesten tarve alkoi Ruotsissa sotien lisääntyessä kasvaa, joten rälssin asettama ratsuväki ei enää riittänyt. Siksi oli luotava uusia rekrytointitapoja. Kustaa Vaasa kehotti v.1534 käskynhaltijoita ja linnanpäälliköitä pestamaan ratsumiehiä lisää. Näin armeijaan alettiin muodostaa kevyttä maaratsuväkeä, josta muodostui pääosa ratsuväestä.

Keskiajalla knaapi (knap) tarkoitti ritarin asemiestä eli soinia sekä uuden ajan puolella aateliskirjatonta, aiempaa rälssimiestä. Kaarle IX pyrki nostamaan ratsuväen laatua ja määrää, kun Ruotsi kärsi katkeran tappion v.1605 Kirkholman taistelussa puolalaisten sotapäällikköä Chodkiewiczia vastaan. Hän loi siksi v.1606 uuden ratsumiesluokan eli puoliaatelisten knaapit. Hän lupasi jokaiselle, joka halusi palvella ratsuväessä ja kustantaa itse ratsun ja varukset, rälssivapauden omistamaahansa maahan. Knaapiksi hyväksytyt saivat oikeuden käyttää vaakunakilpeä, joka oli yhteinen kaikille knaapisuvuille. Hallitsijan yritys elvyttää keskiaikainen, maanlain mukainen rälssilaitos, ei kuitenkaan johtanut uuden, laajan aatelisluokan syntyyn, joskin ”knaapit” näkyvät edelleen nimistössä.

Rakuunat (ransk. (dragon), joita Ruotsissa alettiin värvätä v.1611 ja Suomessa v.1644, olivat oikeastaan ratsastavia musketöörejä (ransk. mousquetaire). Suomen kaikki kolme ruotujakoista ratsuväkirykmenttiä muutettiin v.1721 rakuunarykmenteiksi. Autonomisessa Suomessa oli v.1889-1901 kuuden eskadroonan vahvuinen rakuunarykmentti.

Husaarit (unk. huszar), joita Unkarissa alettiin varustaa 1500-luvulla, olivat aluksi raskasaseista,

panssaroitua ratsuväkeä ja myöhemmin unkarilaiseen tapaan varustettuja ratsumiehiä, joilla oli vapaajoukkojen luonne. Ruotsiin perustettiin ensimmäiset husaarirykmentit 1700-luvulla. Suomessa niitä ei ole ollut.

Ulaani (puol. ulan ja turk. oylan) eli lansieeri (ransk. lancier) oli kevyen, yksinomaan peitsellä varustetun ratsuväen nimitys. Tuliaseiden syrjäytettyä peitsen ulaani jäi yksinomaan perinimeneksi. Ruotsissa ja Suomessa ei ole ollut tällaisia joukko-osastoja.

Kustaa III:n toimesta perustettiin v.1789 Suomeen 200 miehen suuruinen Kuninkaallinen kasakaosasto, jota komensi majuri Karl Mauritz von Zelow. Se hajotettiin seuraavan vuoden lopulla. Samoihin aikoihin ratsumestari Otto Samuel Kullenstierna perusti

Ruotsiin 100 miehen Henkikasakkaosaston.

Ruotskaan perustettiin 1740-luvulla ja sitten myös muihin maihin ratsujääkäriosastoja (ransk. chasseur á cheval), jotka toimivat aluksi lähettitehtävissä. Suomalaisten jääkärien keskuuteen perustettiin 1.9.1917 ratsujääkäriosasto ja Suomen itsenäistyttyä v.1918 Karjalan ratsujääkäriykmentti, joka sai jo samana vuonna nimekseen Karjalan ratsurykmentti. Hämeen ratsurykmentin nimi muutettiin v. 1957 Hämeen ratsujääkäripataljoonaksi.

KESKIAIKA

Ruotsin ja samalla myös Suomen armeijan rungon muodosti keskiajalla jalan taisteleva nostoväki eikä maallisen rälssin asettama ratsuväki. On syytä korostaa, että sotavoima oli läpi vuosisatojen pääasiassa kansallinen, mikä paransi sen taistelutahtoa. Maallinen rälssi vakiinnutettiin Alsnön säännöllä noin v.1279. Sen avulla valtakuntaan luotiin uusi sotilasorganisaatio, jossa ledung-laivasto korvattiin mannermaisen esikuvan mukaan ritarisotajoukolla. Talonpoikaisylimystö siirtyi suorittamaan asepalvelusta raskaasti varustettuina ratsumiehinä. Jokainen rälssimies vastasi itse varuksiansa ja ratsun hankkimisesta sekä niiden kunnosta ja ylläpidosta. Korvauksena siitä hän sai verovapauden maanomaisuuteensa. Kuningas tarvitsi lisäksi miehiä muihin tehtäviin. Nämäkin otettiin suurtalonpoikien joukosta ja laskettiin rälssiin kuuluviksi.

Maallinen rälssi oli hyvin heterogeeninen. Joukossa oli miehiä, jotka pystyivät varustamaan vain itsensä ratsumieheksi, mutta toisessa ääripäässä rälssiin kuului ylhäisaristokratiaa, joka liikkui rauhankin aikana suuren seurueen kanssa. Näihin kuuluivat mm. herttuat, valtaneuvoston jäsenet ja

ritarit. Varallisuusjuovista huolimatta kukin rälssimies varusti vain yhden ratsaan.

Rälssin asettama ratsuväki ei ollut silloin vielä pääaselaji, joskin sillä oli pysyvyytensä takia huomattava sotilaallinen merkitys. Ratsuväen perustehtävänä oli olla jatkuvasti valmiina sotaa varten. Jo maakuntalaeissa oli määräyksiä ratsuväen varusteista. Maunu Eerikinpoika (kuninkaana 1319-1365) antoi v.1345 ohjeita ratsuvelvollisuuden suorittamisesta. Ne sisällytettiin myös hänen maanlakiinsa.

Sittemmin ratsuvelvollisuudesta annettiin ohjeita myös kuningas Kristoferin maanlaissa v.1442. Niiden mukaan ratsuvelvollisuus alkoi 15-vuotiaana. Jokaisen rälssimiehen, jollei hänellä ollut esteenä vanhuus, sairaus tai jokin muu pakottava syy, oli osallistuttava varusteineen heinäkuun 6. p:nä pidettävään asekatselemukseen vähintään 40 mk:n arvoisen sotaratsun kanssa. Suomessa vain Turku oli katselemuspaikkana, niillä oli oma merkityksensä keskiaikaisten rälssisukujen esiintymisessä. Sensijaan Ruotsissa oli 10 katselemuspaikkaa.

Laillisissa tapauksissa rälssimiehillä oli oikeus asettaa puolestaan ratsumieheksi joku toinen, lähinnä yksi pojistaan. Jos hän väitteli katselemusta tai sotaanlähtöä ilman pätevää syytä, hän menetti rälssivapautensa ja tuomittiin sakkoihin. Jos hän karkasi lipun alta, hän menetti omaisuutensa ja henkensä. Toisaalta kuka tahansa tavallinen talonpoika saattoi varustaa katselemukseen ratsaan ja kohota näin rälssisäätyyn. Rälssisäätyyn kuuluminen ei ollut keskiajalla vielä perinnöllistä. Jos ei kyennyt varustamaan ratsasta, vaipui tavallisten talonpoikien joukkoon. Toisaalta kuka tahansa kelvoilisen ratsaan varustava saattoi nousta rälssisäätyyn.

UUSI AIKA

Rälssin asettamasta ratsuväestä kehittyi uuden ajan alussa Aatelislippue, johon Suomen aatelisto varusti everstilutnantin komppanian. Ruotsista siihen kuului 1600-luvulla 300-400 ja Suomesta noin 100 ratsasta. Iso reduktio 1600-luvun lopulla teki lopun aateliston mahdollista ja samalla aatelislippueesta. Sitä ei kutsuttu aseisiin enää Suuren Pohjan sodan (1700-1721) jälkeen, joskin sen päällystö puusteleineen pidettiin täysilukuisena v:een 1792 asti.

Aateliston asettama ratsuväki ei enää riittänyt uuden ajan alussa sotien lisääntyessä, joten oli luotava uusia ratsuväen rekrytointitapoja. Arbogan kokouksessa v.1536 tehtiin päätös, jonka mukaan "hyvät miehet", jotka varustivat yhden tai useamman ratsaan, saivat kruunulta palkakseen kuitakin

ratsaalta 30 mk, kuusi kyynärää kangasta tai sen hinnan rahana sekä vapaan linnaleirin ja hevosen rehun. Näin ratsuväkeen muodostui kasvava palkkaratsumiesjoukko, jota oli armeijassa vielä 1600-luvun alussa. Lisäksi ratsuväkeä alettiin hankkia pakko-otoilla sekä pestamalla ulkomailta.

Palkkaratsumiehestä ei ollut pitkä matka sellaiseen rekrytointitapaan, että ratsumieheksi ryhtyvä isäntä sai sen korvauksena taloonsa verovapauden. Tällaisia ratsastaloja maassamme oli viimeistään 1560-luvulta lähtien. Suomen pitkäikäisimmät, yhtäjaksoiset ratsastalot aloittivat urakkansa 1580-luvulla. Niistä muodostettiin sitten usein 1600-luvun lopulla rustholleja, jotka varustivat ratsaan v:een 1810 asti. Maassamme on siis huomattava määrä sellaisia taloja, jotka ovat palvelleet yli 200 vuotta kruunun kyltymättömiä pyrkimyksiä ratsaan varustamisella.

Ratsastalojärjestelmä lienee ollut aikansa agraariyhteiskunnassa pisin mahdollinen urakka. Ratsaan varustaminen perustui isäntään. Ratsastalolliseksi ryhtymiseen oli monia syitä. Tällainen talo annettiin vain tuiki harvoin jollekin aateliselle rälssiksi, ratsastalollista arvostettiin enemmän kuin tavallista talokasta. Nämä talot välttyivät myös hankalilta jalkaväen pakko-otoilta. Ratsastalolliseksi ryhtymiseen sisältyi myös viehättävä mahdollisuus ävertymiseen. Ratsumiehen kuolemalla ei ollut niinkään väliä, sillä uusia sai helposti, mutta ratsun ja varusteiden tiheet menetykset saattoivat suistaa ratsastalon tavallisten verotalojen joukkoon. Onnettomissa tapauksissa saattoi käydä niin, että ratsas pystyttiin varustamaan vain yhtenä vuonna, vaikka siitä yleensä pidettiin kiinni kysin hampain. Toki sotien välillä oli pitkiäkin rauhanjaksoja, jolloin ratsastalollinen pääsi nauttimaan ilman riskiä talonsa verovapaudesta. Ratsastalon verovapaudeksi vakiintui 30 hopeataalaria vastaten suunnitteen mantaalin kokoisen talon verorasitusta. Yleensä ratsastalot olivat sen suuruisia. Tosin joukossa oli myös pienempiä, jotka saivat puuttuvan osan verovapaudesta jonkin aputalon veroista. Mitä isompi talo, sitä vakaammin se pystyi vastaamaan ratsaan varustamisesta.

Ruotujakolaitoksen järjestämisen yhteydessä 1600-luvun lopulla maahamme muodostettiin 3 000 rusthollinumeroa. Varsinaisia rustholleja oli hiukan vähemmän, sillä lähinnä monet säterirustholit varustivat kaksi ja jopa kolmekin ratsasta. Niitä oli yhteensä yli 250 kpl. Rusthollilaitos oli tarkoitettu "ikuiseksi". Siinä ratsaan varustaminen oli sidottu taloon eikä isäntään, kuten ratsastaloissa. Rusthollilaitos ei ollut mikään järjestyttävä mullistus, sillä

niistä 80-90 % oli varustanut ratsaan jo ratsastalo-kaudella lyhyen tai pitkän aikaa.

Uudenkaupungin rauhassa (1721) jäi 270 Viipurin ja Savonlinnan läänin ratsuväkirykmentin rusthollinumeroa uuden valtakunnanrajan taakse. Turun rauhassa (1743) niitä jäi Venäjän puolelle vielä enemmän. Sen jälkeen rykmentin rekrytointialueelle jäi enää 250 rusthollinumeroa, joista niistäkin toistakymmentä muodostettiin vasta rauhan jälkeen. Kun Suomi liitettiin v.1809 Haminan rauhassa Venäjän keisarikuntaan, ruotujakoinen armeija kävi tarpeettomaksi ja hajotettiin seuraavana vuonna 50 vuodeksi. Kun maahamme säädettiin v.1878 yleinen asevelvollisuus, ruotujakolaitoksen purkaminen tuli ajankohtaiseksi. Keisarillisella asetuksella v.1886 rusthollilaitos määrättiin purettavaksi asteittain. Silti vanha jakolaitos on näkyvissä vielä vuoden 1905 maakirjassa.

RATSUVÄEN ORGANISAATIO

Ratsuväen taktisena ja hallinnollisena yksikkönä oli 1500-luvulla ja 1600-luvun alussa lippue (*fana*), johon kuului keskimäärin noin 300 ratsasta. Niillä ei ollut vielä selvää rekrytointialuetta. Lippueita nimitettiin niiden ratsumestarinsa mukaan. Pyrkimyksenä oli muodostaa Suomeen 1600-luvun alussa neljä maakunnallista lippuetta. Lippueiden tilalle muodostettiin v:sta 1621 lähtien komppanioita, joista kehittyi 125 ratsaan suuruisia. Niitäkin kutsuttiin ratsumestarinsa nimen perusteella. Vasta 1690-luvulla niitä alettiin nimittää rekrytointialueensa mukaan. Komppaniat saattoivat operoida myös neljän komppanian suuruisina osastoina eli skvadroonina.

Rykmenttijako (noin 1 000-1 200 ratsasta) ulotettiin ratsuväkeen vasta v.1632, jolloin maahamme muodostettiin kolme everstin komentamaa ratsuväkirykmenttiä. Niistä ensimmäisen rekrytointialueena oli Varsinais-Suomi, Satakunta ja 1640-luvulla asti myös Pohjanmaa, toisen Uusimaa ja Häme sekä kolmannen Karjala ja Savo poisluettuna Käkisalmen lääni ja Pohjois-Savo. Kussakin rykmentissä oli kahdeksan komppaniaa, joista kolme (1640-luvulle asti neljä oli ns. esikuntakomppaniaa: henkikomppania, everstilutnantin komppania, majurin komppania ja 1640-luvulle asti majoitusmestarin komppania).

Samanlainen rykmentti- ja komppaniajako säilytettiin 1600-luvun lopulla ruotujakolaitoksen järjestämisen yhteydessä. Uudenkaupungin rauhan jälkeen Suomen ratsuväki asetettiin rakuunakannalle. Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentistä muo-

dostettiin silloin Henkirakuunarykmentti. Rakuunakomppanian päällikkönä oli kapteeni eikä ratsumestari.

RATSASTALOJEN JA RUSTHOLLIEN MÄÄRÄ JA SIJAINTI

Suomessa kokeili 1500- ja 1600-luvulla yhteensä noin 9 000 taloa ratsaan varustamista lyhyemmän tai pidemmän aikaa. Yhtä aikaa ratsastaloja oli 1630-luvulta lähtien 3 000-4 000 kpl. Ratsastaloalue oli laajempi kuin myöhempi rusthollialue. Se ulottui 1600-luvun alkupuoliskolla aina Pohjois-Savoon ja Oulujokilaaksoon asti.

Ratsastaloja ei ole sijainnut lainkaan Ahvenanmaalla, Kainuussa eikä Käkisalmen läänissä muutamaa Hiitolan ratsastaloa lukuunottamatta. Niitä sijaitti muutama 30-vuotisen sodan aikana jopa Pohjois-Savossa. Etelä-Pohjanmaalle muodostettiin ratsastaloja jo 1590-luvulla - mm. Jaakko Ilkka oli ratsastalokas. Venäjän sodan aikana 1600-luvun alussa Hannu Martinpoika muodosti jopa pohjalaisen ratsuväkilippueen, joka hajotettiin v.1613. Uudelleen Pohjanmaalta alettiin hankkia ratsuväkeä v.1627. Pohjalainen ratsuväkikomppania lakkautettiin v.1641 sotakollegion päätöksellä.

Voimakkainta ratsastaloaluetta olivat kuluvan vuosisadan kuntajaotuksen mukaan Espoo, Eura, Halikko, Hattula, Hauho, Helsinki, Hollola, Hämeenkoski, Hämeenlinna, Janakkala, Joutseno, Juva, Jääski, Kalvola, Kangasala, Kirkkonummi, Kirvu, Kokemäki, Kruunupyö, Laitila, Lammi, Lapinjärvi, Lappeenranta, Lapua, Lempäälä, Lieto, Lohja, Loimaa, Luumäki, Muolaa, Nousiainen, Nummi-Pusula, Nurmijärvi, Orivesi, Parainen, Paimio, Pernaja, Perniö, Piikkiö, Pohja, Porvoo, Pyhtää, Pälkäne, Ruotsinpyhtää, Rantasalmi, Sauvo, Sipoo, Siuntio, Somero, Sysmä, Taipalsaari, Tammela, Tampere, Tenhola, Turku, Urjala, Valkeakoski, Vammala, Vantaa, Vehkalahti, Vesilahti, Vihti, Viipuri ja Virolahti. Niissä kaikissa yli 50 eri taloa toimi ratsastaloina 1500- ja 1600-luvuilla.

Rusthollialue oli huomattavasti suppeampi kuin ratsastaloalue. Sen pohjoisraja kulki Porin pohjoispuolelta (=Ahlainen) Ikaalisiin, Juupajoelle, Jämsänkoskelle, Luhankaan, Pieksämäelle, Heinävedelle, Kerimäelle, Rautjärvelle, Kirvuun, Valkjärvelle, Kivennavalle ja päättyi Terijoelle. Ahvenmaalle ei niitä muodostettu. Rustholleja oli runsaasti Uudenmaan ja Varsinais-Suomen ruotsalaisseuduilla. Voimakkainta rusthollialuetta olivat Antrea, Halikko, Hattula, Joutseno, Juva, Kirkkonummi, Kirvu, Lappeenranta, Lieto, Lohja, Muolaa,

Nummi-Pusula, Paimio, Pernaja, Perniö, Porvoo, Pälkäne, Rantasalmi, Säkkijärvi, Tenhola, Turku, Valkeakoski, Valkjärvi, Vehkalahti, Vihti, Viipuri ja Virolahti. Niihin muodostettiin vähintään 30

rusthollinumeroa. Voimakkainta rusthollialuetta olivat Turun, Salon, Hämeenlinnan, Helsingin ja Viipurin ympäristö.

TAMPEEREEN SEUDUN RATSASTALOT JA RUSTHOLLIT

Ensimmäiset ratsastalot muodostettiin nykyisen Tampereen alueelle 25-vuotisen sodan (1570-1595) aikana. Kaikkiaan 98 eri taloa varusti ratsaan lyhyemmän tai pidemmän aikaa ennen ruotu-

jakolaitoksen järjestämistä 1600-luvun lopulla. Seuraavaan luetteloon löytyy varmasti monia tarkennuksia erilaisiin lähteisiin tarkemmin tutustumalla.

Niemen Piikkilä	1569-1570 ja 1598-1695
Otavallan Otavalta	1585-1810
Otavallan Otavalta II	1585-1601
Messukylän Vinni	1589 ja 1695
Hirviniemen Keso	1594- 1615
Hyllilän yksinäistalo (=yt)	1594- 1695
Hyllilän yt II	1594- 1602
Härmälän yt	1594- 1598, 1607-1657 ja 1695-1810
Härmälän yt II	1594- 1598
Laalahden yt	1594- 1810
Palon Partola	1594- 1603
Palon Rentto	1594- 1598
Possilan yt	1594- 1600
Possilan yt II	1594- 1600
Sorilan Kulkas II	1594- 1598 ja 1645- 1654
Takahuhdin Linna	1594- 1602
Värmälän Kartano	1594-1810
Raholan yt	1597-1600
Värmälän Pirilä	1597-1635
Niemen yt	1597-1810
Aitoniemen Kupi	1598-1600
Kukkolan yt	1598
Kulkkilan yt	1598-1602, 1645 ja 1685-1695
Kulkkilan yt II	1598-1602, 1645 ja 1685
Laalahden yt	1598-1600 ja 1654
Lielahden yt	1598 ja 1675-1810
Saarlahden Pöllölä	1598
Vehmaisten Holvasti	1598-1615
Vehmaisten Soinila	1600-1601
Takahuhdin Vesto	1600-1635
Hatanpään Tausko	1600-1603
Messukylän Seppälä	1600-1603
Kaarilan yt	1600-1810
Messukylän Turtola	1602-1810
Leinolan Tuomaala	1602-1695
Sääksniemen yt	1602-1639
Takahuhdin Janka	1602-1604
Takahuhdin Louttu	1602-1615
Takahuhdin Pekka	1602-1608

Messukylän 2 taloa (?)	1603-1604
Siukolan Ylinen	1603 ja 1695-1696
Hatanpään yt	1606-1645 ja 1694-1810
Messukylän Veisu	1607-1695
Nurmen Nattari	1607-1651
Takahuhdin Kässälä	1607-1635
Messukylän Muotiala	1611-1615
Erkkilän Ylinen	1611-1635
Asutilan Alanen	1611 ja 1634- 1635
Haiharan Alanen	1613-1659
Messukylän Vilunen	1613-1810
Takahuhdin Loimala	1619-1629
Tammerkosken Vaininen	1619-1668 ja 1695
Takahuhdin Pylsytä	1622-1624
Tammerkosken Kurinen	1622-1651 ja 1695
Pohtolan Pärrä	1626-1646
Padustaipaleen Taulaniemi	1629-1695
Savon Vanhatalo	1629-1635
Tammerkosken Vaininen II	1629-1660 ja 1695
Leppälahden Rikala	1629
Kiimajoen Nalli	1629- 1625
Sorilan Kulkas	1629- 1695
Messukylän Alpula	1630 ja 1695- 1705
Asutilan Ylinen	1632- 1635
Hyhkyn Mattila	1634- 1697
Hallilan Juva	1635- 1810
Kuorannan Kiviranta	1637- 1695
Takahuhdin Irjala	1635- 1810
Tammerkosken Kuotti	1634- 1639 ja 1695
Tammerkosken Kurinen II	1637- 1660 ja 1695
Villilän yt	1631- 1810
Hallilan Juva II	1637- 1654
Hyhkyn Uotila	1638
Takahuhdin Heikkilä	1639- 1665
Kämmenniemen Iso-Kahna	1644- 1659
Kämmenniemen Mikkola	1645
Kämmenniemen Perttula	1645
Kämmenniemen Rekola	1645
Messukylän Penttilä	1645- 1695
Messukylän Penttilä II	1645- 1654
Pohtolan Korpula	1645- 1695
Pohtolan Pänkälä	1645
Villilän yt II	1645- 1654
Laiskolan Nalka	1649
Nurmen Juopo	1651- 1659
Nurmen Ketara	1651- 1654
Nurmen Kovapää	1651- 1654
Takahuhdin Kolari	1651- 1695
Nurmen Mikkola	1654
Saarlahden Heikkilä	1654- 1695
Messukylän Kokki	1654- 1695
Kiimajoen Sorri	1654- 1675
Värmälän Kartano II	1654- 1695

Vehmaisten Sarvanto	1659- 1675
Hirviniemen Ruokonen	1658- 1659
Hirviniemen Kiikkinen	1659
Leinolan Mikkola	1659
Lielahden Tervanen	1675- 1695
Hyhkyn Henneri	1675
Järvensivun yt	1685- 1810
Kuusniemen Alanen	1685- 1695
Lielahden Iso-Parto	1685- 1695
Lielahden Vähä-Parto	1685- 1695
Koveron yt	1694- 1810
Erkkilän Alanen	1695
Hyhkyn Karvola	1695
Koveron Anttila	1695-1698
Teiskolan Kartano	1694-1810
Tammerkosken yt	1695-1779
Teiskolan Kartano II-IV	1695
Messukylän Yrjölä	1695-1705
Pohtolan yt	1695
Raholan yt II-IV	1695
Koveron Eerola	1695-1698
Kyttälän Alanen	1695-1696
Kyttälän Ylinen	1695

Ruotujakolaitoksen myötä alueelle muodostettiin 19 rusthollinnumeroa. Niistä Tammerkoski oli kaksinkertaisesti ratsuvelvollinen säterirustholli. Tampereen perustamisen seurauksena Tammerkosen ratsuvelvollisuus siirrettiin Hatanpäälle ja Otavalalle, joista tuli näin kaksinkertaisesti ratsuvelvollisia säterirustholleja. Seudun rusthollit kuuluivat Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin (v:sta

1721) Henkirakuunarykmentin Ylä-Satakunnan komppaniaan (not 71-85, 91, 93-94 ja 98-99). lisäksi alueella on sijainnut 53 augmenttitaloa sekä kolme Porin läänin jalkaväkirykmentin puustellia. Ken haluaa perehtyä syvällisemmin Tampereen alueen ratsastalojen ja rusthollien vaiheisiin, laatimastani tutkimuksesta on valokopiot käytettävissä Tampereen seudun sukututkimusseuran kirjastossa.